

FÜGGELÉK

Életrajzi adatok

Albrecht Dezsó (Bánffyhunyard, 1908 – Párizs, 1976) Jogi tanulmányai után ügyvéd szülővárosában. Már egyetemista korában politizált és publikált (a *Magyar Kisebbségben*). Az OMP őt akarta megbízni egy, a fiatalsághoz szóló lap szerkesztésével, de az *Erdélyi Fiatalok* 1930-as megjelenése megghiúsította ezt a tervet. 1936-ban a *Hitel* egyik vezető szerkesztője lett, s e lap politikai állásfoglalásait nagy mértékben meghatározta. Noha a *Vásárhelyi Találkozón* valószínűleg az OMP megbízásából vett részt, e pártban nem érvényesült, annál inkább 1939 után a Magyar Népközösségben. A II. bécsi döntés után az Erdélyi Párt képviselője (egy időben ügyvezető alelnöke is). A III. magyar zsidótörvényt erőteljesen támogatta.

Balogh Artúr (Abony, 1866 – Kolozsvár, 1951) Jogot végzett, majd egyetemi tanár volt Kolozsváron nyugdíjazásáig (1925). 1918 után sokoldalú publicisztikai és politikai tevékenységet fejtett ki (az 1920-as években több ciklusban volt szenátor); az OMP konzervatív szárnyához tartozott. A kisebbségek helyzetéről és jogairól írt tanulmányai franciául és németül is megjelentek. Az Európai Nemzetkisebbségi Kongresszusok résztvevője. 1931-ben tanulmányt írt a székely iskolai és kulturális önkormányzatról.

Bánffy Miklós (Kolozsvár, 1873 – Budapest, 1950) Jogi tanulmányokat folytatott, már 1918 előtt is politikai és művészi tevékenységet fejtett ki (a magyar parlament tagja, Kolozsvár vármegye ispánja, a Nemzeti Színház és a Magyar Operaház intendánsa Budapesten). 1920–1921-ben Magyarország külügyminisztere. 1926-ban visszatért Erdélybe, elfogadva a román állam feltételét, hogy tíz évig nem folytat politikai tevékenységet. A magyar kisebbség kulturális életében vállalt szerepet: az *Erdélyi Helikon* alapítója (1928), több regény szerzője, befolyása volt az *Ellenzék* című napilapra. 1937–1938-ban már kereste az utat, hogy visszatérhessen a politikába. 1939-ben a román kormány megbízta a *Magyar Népközösség* megalapításával és vezetésével. 1940 után behívták a magyar felsőházba. 1943-ban a magyar kormány nevében tárgyalásokat folytatott Bukarestben a háborúból való közös román–magyar kiugrásról (eredménytelenül).

Bethlen György (1888 – Kolozsvár, 1968). Jogi, államtudományi és közgazdasági végzettséget szerzett. 1918 előtt megyei szinten politizált, 1920 után az erdélyi magyarság vezető politikusai közé emelkedett, 1924-ben az OMP alelnöke, 1926-ban elnöke. E tisztségét 1938-ig megtartja, noha a kisebbségen belül sokan (balról is, jobbról is) bírálták. Értékmegőrző politikát képviselt, melynek célja a magyar kisebbség jogainak, birtokállománynak és szociális pozícióinak a megtartása volt. Az 1930-as években többször is megerősítette a zsidóknak a magyarsághoz való tartozását kimondó tételt. Mivel 1938 után a bukaresti kormány nem akarta őt többé a kisebbség élén látni, átengedte a vezetést Bánffy Miklósnak. 1940 után a magyar parlament tagja. Segítségével sok erdélyi zsidó

ún. mentőlevelet kapott, amellyel kikerültek a zsidótörvények hatálya alól. 1945 után több évet töltött romániai börtönökben, azután segédmunkásként dolgozott.

Gyárfás Elemér (Borzás, 1884 – [Bukarest] 1944 vagy 1945) Jogot végzett, ezt követően ügyvéd, 1917–1918-ban Kiskükölli megye ispánja. 1918 után több politikai szervezet tagja, majd bevásztják az OMP Elnöki Tanácsába, 1926 után a román parlament szenátora. Több katolikus szervezetben is vezető szerepet vállal, az Erdélyi Bankszindikátus elnöke, Majláth Gusztáv püspök bizalmasa. Nevét a kortársak egy markáns, autoriter uralkodási formákba hajló konzervativizmussal kötötték össze (Mussolini vagy Gömbös Gyula mintájára). Befolyással volt a nagyváradi *Erdélyi Lapokra*. 1938 után (valószínűleg Bethlen György megbízásából) a Magyar Népközösség politikusa, sőt, 1940 után magára vállalta e szervezet vezetését Dél-Erdélyben. 1944 végén román katonák hurcolták el, állítólag 1945-ben halt meg.

Jakabffy Elemér (Lugos, 1881 – Szatmárnémeti, 1963) Örmény eredetű családból származott, már fiatalkorában a magyar parlament tagja, Tisza István híve. 1918-ban visszatért bányászati birtokára. 1922-ben a *Magyar Kisebbség* című folyóirat egyik alapítója, majd főszerkesztője. Az OMP-ben 1924-től egyike az alelnököknek, 1928 és 1938 között a román parlament tagja, 1925 és 1937 között az Európai Nemzetkisebbségek Kongresszusának résztvevője (ettől 1937-ben annak nemzetiszocialista *gleichschaltolása* miatt elhárított). 1935-ben az OMP Bánáti Tagozata elnökének választotta. Jakabffy 1930-as politikai állásfoglalásait a demokrácia és a liberalizmus melletti következetes fellépés, valamint a kommunizmus és a nemzetiszocializmus elutasítása jellemezte. Habár 1939-ben a Magyar Népközösségben nem akart szerepet vállalni, 1940 után mégis megpróbálta azt Dél-Erdélyben újjászervezni. 1949-től haláláig kényszerlakhelyen élt Hátszegen és Szatmáron.

Kós Károly (Temesvár, 1883 – Kolozsvár, 1977) Sokoldalú – írói, szerkesztői, építészeti és grafikus – tevékenysége mellett az „aktivisták” egyik fontos tagjaként (1921: *Kiáltó Szó*) meghatározó szerepe volt transzilvanista pozíciók kidolgozásában. Az OMP alapítása után a konzervatívok térfoglalása miatt egyre inkább a politikai élet peremére szorult. Ezen 1927-ben a Magyar Néppárt újraélesztésével akart változtatni. Kísérlete kudarca után főleg szerkesztőként működött (*Erdélyi Helikon*, Erdélyi Szépművés Céh stb.). 1940 után tanár a Mezőgazdasági Főiskolán, majd építész. 1948-ban visszavonult a nyilvánosságtól, de folytatta szépirodalmi munkásságát.

Krenner Miklós (Garamberzence, 1875 – Budapest, 1968) 1918 előtt tanár, több lap munkatársa. 1919 után élénk publicisztikai tevékenységet folytatott (Spectator álnéven). Az OMP liberális szárnyához tartozott; 1926-ban sikertelenül kísérelte meg a pártot új ideológiai áramlatok iránt fogékonytá tenni. 1930-ban Aradról Kolozsvárra költözött, itt az *Ellenzék* vezércikkírója. Ennek hasábjain javasolta 1932-ben: „Verjünk hidat”. A „hídverők” mozgalma az 1930-as években a többség és a kisebbség ideológiai radikalizálódása ellenére a két etnikum közeledését szorgalmazta.

Makkai Sándor (Nagyenyed, 1890 – Budapest, 1951) Több helyen volt református lelkész, 1918-ban teológiaprofesszor Kolozsváron, 1922-ben püspökhelyettes, majd 1926 és 1936 között a református egyház püspöke. 1936-ban áttelepedett Debrecenbe. Liberális konzervativizmusa mellett – főleg magyarországi véleményekkel szemben – nagyon mérsékelt, transzilvanista pozíciókat képviselt. Ez tette őt kedvelté a fiatalság köreiből. A magyar közönségre nagy hatással volt 1931-es könyve, a *Magunk revíziója*. Ebben több

hagyományos és megcsontosodott szokás újragondolását és átértékelését követelte. Magyarországra való költözése, még inkább azonban ott 1937-ben megjelentetett *Nem lehet* című esszéje sokkolta az erdélyi magyarokat, mert Makkai tagadta, hogy lehetséges emberhez méltó módon kisebbségi életet élni.

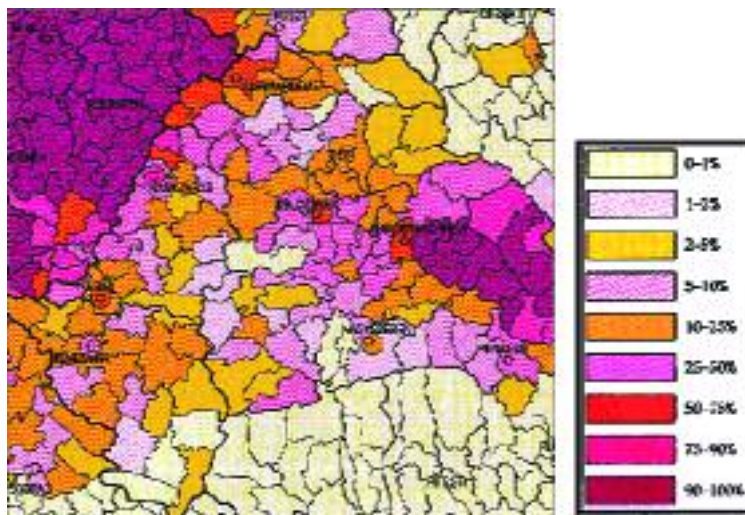
Mikó Imre (Bánffyhunяд, 1911 – Kolozsvár, 1977) Jogot végzett, 1934-ben doktorált, majd párizsi tanulmányútra ment. 1937-ben az OMP bukaresti irodájának munkatársa, ugyanabban az évben képviselővé választották. 1939–1940-ben a Magyar Népközösség fővárosi irodájának vezetője. 1940 és 1944 között az Erdélyi Párt képviselője a budapesti parlamentben. 1944-től 1948-ig kényszermunkát végez a Szovjetunióban, azután különböző állásokban dolgozik (tanár, könyvtáros, lektor stb.). Egyetemi éve alatt az *Erdélyi Fiatalok* munkatársa, 1932–1933 után lassan eltávolodott a mozgalomtól, közölt a *Hitelben*, a *Korunkban* (álnéven), a *Magyar Kisebbségben*, a *Keleti Újságban*. Faluvizsgálata (1932) mellett figyelemre méltó az erdélyi magyarok politikátörténetéről írt műve (*Huszonkét év*) és a kisebbségi kérdésről szóló több tanulmánya.

Paál Árpád (Brassó, 1880 – Nagyvárad, 1944) Jogászai képzettség, felfelé ívelő hivatalnoki pályafutás (1918-ban alispán). A Székelyföld egyik vezető politikusa, egy független Székely Köztársaság tervének megalkotója. A román katonaság bevonulása után kétszer is letartóztatták, és összesen tizenhat hónapot töltött vizsgálati fogságban (mind a kétszer fölmentették). 1920-tól Kolozsváron újságíró (*Keleti Újság*) és politikus (*Kiáltó Szó*). Az „aktivisták”-hoz tartozott, demokratikus-liberális nézeteket vallott, a zsidóknak és a munkásosztálynak a magyar kisebbség összességébe való bevonását szorgalmazta. 1922–1924 közt az OMP egyik alelnöke, 1927–1931 között parlamenti képviselője. 1925 és 1927 között az *Újság* főszerkesztője, majd újból a *Keleti Újság* munkatársa. 1932 és 1944 között a nagyváradi *Erdélyi Lapok* főszerkesztője. Ennek antiszemita és nemzetiszocialista-barát beállítottságát nagymértékben meghatározta. Ezáltal egy Magyarország javára történő határmódosítást vélt elősegíteni. 1940 után az Erdélyi Párt képviselőjeként támogatta a magyar parlamentben a III. zsidótörvényt.

Sulyok István (Lugos, 1891 – Bad Aibling, 1945) Főleg szervezői és újságírói munkásságával tűnt fel az 1920-as években (*Keleti Újság*, *Ellenzék*, *Magyar Kisebbség*). A kisebbség gazdasági problémáit 1931-ben egy „zárt társadalom” elképzelésével vélte megoldhatónak. 1933-ban ez a gondolat megkönnyítette számára a nemzetiszocialista ideológia és népközösség-elmélete befogadását. Ez utóbbinak ő volt Erdélyben a fő népszerűsítője. Nemzetiszocialista mintára munkaszolgálatot kívánt a fiatalok számára bevezetni a közösségi érzés erősítése érdekében, s ugyanakkor sürgette a zsidóknak a kisebbségből való kizárását. 1939-ben átköltözött Magyarországra, s ott a szélsőjobb oldali *Magyarság* munkatársa lett.

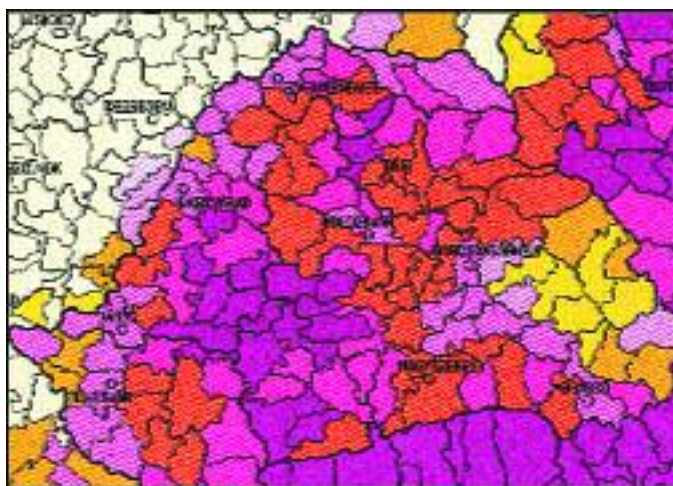
Willer József (Kecskemét, 1884 – Lugos, 1972) 1918 előtt kórusvezető, hivatalnok (1919-ben Lugos város polgármester-helyettese). 1922-ben a *Magyar Kisebbség* egyik alapítója, 1926-ban az OMP képviselője és bukaresti irodájának vezetője. Tökéletes román nyelvtudása is hozzájárult ahhoz, hogy a kisebbség legjobb szónokai közé tartozott. A magyarság érdekeit a parlamentben és audienciákon képviselte. 1938-ban visszavonult a politikától.

Képek

A magyarok százalékaránya Erdélyben (kb. 1930)

Forrás: Rónai András: Közép-Európa Atlasz. Budapest, 1993, 125.

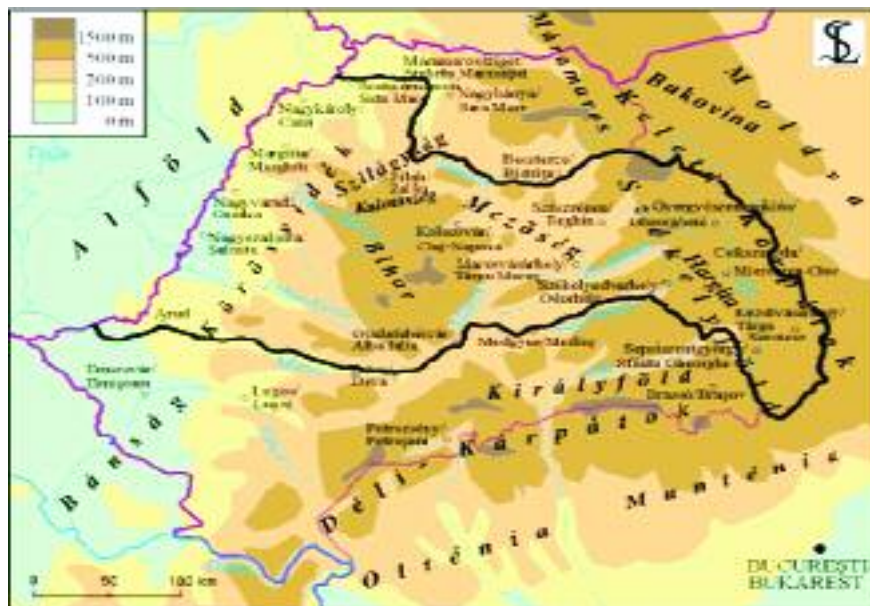
A románok százalékaránya Erdélyben (kb. 1930)

Forrás: Uo. 126. A színskála mindkét térképen az illető etnikumra vonatkozik

Erdély felosztása II. Bécsi Döntés által (1940. VIII. 30.)

Forrás: <http://sebok1.adatbank.transindex.ro/legbelso.php3?nev=becsidont2>
 Sebok Lászlónak köszönöm, hogy térképei felhasználásába beleegyezett

Balázs András elképzelése Erdély felosztásáról (1938)

Kiinduló forrás: <http://sebok1.adatbank.transindex.ro/legbelso.php3?nev=erdtaj>

Bethlen György (kb. 1938)

Jakabffy Elemér (kb. 1937)

Paál Árpád (1922)

Sulyok István (kb. 1925)

Bánffy Miklós, Szász Pál és Jósika János a Nemzeti Újjászületés Frontjának egyenruhájában

György Bélának ezúton is köszönöm ennek és Bethlen György 1938-as fényképének az átengedését

Bethlen György 1940. IX. 15-én Kolozsvár foterén üdvözli Horthy Miklós

Irodalom

Források

Erdélyi magyar sajtó

Név	Hely	Megjel. Mód	Idő	Rövidítések
Brassói Lapok	Brassó	Napilap	1930–1940	BL
Ellenzék	Kolozsvár	Napilap	1930–1940	EII
Erdélyi Fiatalok	Kolozsvár	havonként, majd negyedévenként	1930–1940	EF
Erdélyi Iskola	Kolozsvár	havonként	1933–1940	EI
Erdélyi Helikon	Kolozsvár	havonként	1930–1940	EH
Erdélyi/Magyar Lapok	Nagyvárad	napilap	1932–1940	EL (ML)
Erdélyi Tudósító	Kolozsvár	havonként	1932–1933	ET
Friss Hírek	Kolozsvár	napilap	1931–1933	FH
Független Újság	Kolozsvár	hetilap	1935–1940	FÚ
Hitel	Kolozsvár	kéthetenként, havonként	1935–1940	–
Keleti Újság	Kolozsvár	Napilap	1918–1940	KÚ
Korunk	Kolozsvár	havonként	1930–1940	–
Magyar Kisebbség	Lugos	kéthetenként	1930–1940	MK
Magyar Népegészségügyi Szemle	Marosvásárhely	havonta	1933–1940	–
Nagyvárad	Nagyvárad	napilap	1929, 1932–33, 1936	–
Nagyváradai Napló	Nagyvárad	napilap	1932–33, 1936, 1938–39	MN
Napkelet	Kolozsvár	havonként	1920–1922	Nk
Pásztortűz	Kolozsvár	havonként	1930–1940	Pt
Új Kelet	Kolozsvár	Napilap	1933, 1936, 1938–40	UK

Más sajtó

Erdélyi Hírek (Budapest, 1920–1922)
 Klingsor (Nagyszeben, 1930–1935)
 Magyar Szemle (Budapest, 1927–1940)
 Nation und Staat (Bécs, 1927–1940)
 Ostland (Nagyszeben, 1926–1933)

Levéltárak

Magyar Országos Levéltár

Jelzet	Leírás
K 63	Külügyminisztérium. A politikai osztály általános iratai
K 64	Külügyminisztérium. A politikai osztály rezervált iratai
K 66	Sajtó- és Kulturális Osztály
K 67	Hírszerzői Osztály
K 610	Sajtógyűjtemény

Román Nemzeti Levéltár

Hely	Jelzet	Leírás
Bukarest	Fond: 754	Belügyminisztérium
	” 730	Nemzeti Propaganda Minisztériuma
	” 2349	A Rendőrség általános igazgatósága
	” 602	A Nemzeti Újjászületés Frontja
Kolozsvár	” 1283	Országos Magyar Párt
	” 209	Rendőrségi Inspektorátus
	” 843	Makkai László

British Public Record Office (London)

Foreign Office (FO) 371/23842
FO 371/24427

Gyulafehérvári Érseki és Főkáptalani Levéltár (a Püspöki Hivatal Iratai)

Kimenő és bejövő iratok 1930-1940
Majláth Gusztáv Károly püspök levelezése (1921-1935)

Magyar Tudományos Akadémia Kézirattára (Budapest)

Albrecht Dezső levele Vita Sándorhoz. MTA K Ms 4109/1.
Bethlen Györgyné levelei Bisztray Gyulához. MTA K Ms 5563/99, 101-103.
Gyárfás Elemér levele Concha Győzőhöz. MTA K Ms 4811/232.
Molter Károly Hagyaték. MTA K Ms 6024/141-145.
Teleki Béla: Harminc év távlatából. MTA K Ms 5462/72.

Hadtörténelmi Intézet és Múzeum. Hadtörténelmi Levéltár (Budapest)

Vitéz Bacsó Béla Katonai Okmányai. VII. 92.

Kiadatlan források

- Bánffy Miklós: Hagyaték. Dunamelléki Református Egyházkerületi Levéltár, Ráday Levéltár, Budapest, Fond c/6.
- Bethlen György: Hagyaték. Magántulajdonban.
- Gagy József: Dokumentumgyűjtemény. Az 1940. augusztusi bécsi döntés, a magyar hadsereg bevonulása, a magyar adminisztráció kialakulása Székelyföldön. Kézirat, Csíkszereda, 1993 TLA K 1251/93.
- György Dénes: Visszaemlékezés. TLA K 2788/99.
- Jakabffy Elemér: Adatok családom történetéhez. TLI K 1486/95.
- Jordáky Lajos: Kéziratok hagyatéka. EME Kézirattára, Kolozsvár
- Paál Árpád: Hagyaték. Székelyudvarhely, Haáz Rezső Múzeum.
- „Az OMP elnöki tanácsának bizalmas iratai Bethlen György hagyatékából” TLA K 1914/97.
- Teleki Béla: Harminc év távlatából. MTA K Ms 5462/72.

Publikált források

- Ádám Magda (Szerk.): *Magyarország külpolitikája 1938-1939*. Budapest, 1970 (Diplomáciai Iratok Magyarország külpolitikájához 1936-1945, III. kötet).
- Ádám Magda (Szerk.): *A müncheni egyezmény létrejötte és Magyarország külpolitikája 1936-1938*. Budapest, 1965 (Diplomáciai Iratok Magyarország külpolitikájához 1936-1945, II. kötet).
- Bárdi Nándor (Szerk.): *Történeti kényszerpályák – Kisebbségi reálpolitikák I.* Dokumentumok a romániai magyar kisebbség történelmének tanulmányozásához 1918-1944 (kézirat).
- Böloni István (= Mikó Imre): Románia kisebbségvédelmi statútuma. In: *Kisebbségvédelem*. 1938. 4-5, 24-41.
- Bibescu, Martha: *Jurnal politic. Ianuarie 1939 – ianuarie 1941*. București, 1979.
- Cseke Péter: *Vigvázó torony. Beszélgetések Debreczeni Lászlóval*. Bukarest, 1995.
- Cseke Péter – László Ferenc (Szerk.): *Az Erdélyi Fiatalok. Dokumentumok, viták (1930-1940)*. Bukarest, 1986.
- Cseke Péter: Az Erdélyi Fiatalok vitája a székely autonómia-tervezetről. Jegyzőkönyv. In: *Korunk*. 2000. 1, 126-131.
- Cseke Péter (Szerk.): *Nem lehet. A kisebbségi sors vitája*. Budapest, 1989.
- Demeter Béla: *Az erdélyi falu és a szellemi áramlatok*. Kolozsvár, 1932.
- Demeter János: *A 'Harmadik Birodalom' Romániában. Mit hoz a román szélsőjobboldal a kisebbségeknek?* Cluj, 1933.
- Demeter János: *Századunk sorában*. Bukarest, 1975.
- Az erdélyi zsidó árvagondozó átrétegződési osztálya (kiad.): *Tíz év a zsidóság átrétegződésének szolgálatában*. Cluj 1936.
- Gyimessy Balázs Jenő (Szerk.): *Erdély a mienk! Erdélyi emlékkönyv*. Kolozsvár, 1940.
- György Béla (Szerk.): *Iratok a Romániai Országos Magyar Párt történetéhez 1. A vezető testületek jegyzőkönyvei*. Csíkszereda-Kolozsvár, 2003.
- György Béla (Szerk.): Krenner Miklós (Spectator): *Az erdélyi út*. (Válogatott írások). Székelyudvarhely, 1995.
- György Béla: Reformmozgalom a romániai Országos Magyar Pártban (1926-1927). In: *Magyar Kisebbség*. 2003, 8, 1, 123-146.

- György Béla: Szász Pál memoranduma a román koronatanácshoz (1938. április 28.). In: *Pro Minoritate*. 2002, Ősz, 155-166.
- Hegedüs Géza: *Előjátékok egy önéletrajzhoz*. Budapest, 1982.
- Hegedüs Nándor: *Magyarok a román parlamentben. Cikkék, parlamenti felszólalások 1929-1938*. Nagyvárad, 2005.
- Horváth Andor (Szerk.): *Tanúskodni jöttem. Válogatás a két világháború közötti román emlékirat- és naplóirodalomból*. Kolozsvár, 2003.
- Iancu, Gheorghe (Szerk.): *Justiție românească în Transilvania (1919)*. Cluj-Napoca, 2006.
- Iancu, Gheorghe: *Problema minorităților etnice din România în documente ale Societății Naționalelor (1923-1932)*. Cluj-Napoca, 2002.
- Jakabffy Elemér: A magyar államhatalom utolsó hónapjai Krassó-Szörény vármegyében. In: Uő: *Kisebbségi sorskérdések*. Válogatta, a bevezetőt írta és a jegyzeteket összeállította Balázs Sándor. Kolozsvár, 2005, 35-107.
- Jancsó Elemér: *Az erdélyi magyarság életsorsa nevelésügyének tükrében 1914-1935*. Budapest, 1935.
- Juhász Gyula (Szerk.): *Magyarország külpolitikája a II. világháború kitörésének időszakában 1939-1940*. Budapest, 1962 (Diplomáciai Iratok Magyarország külpolitikájához, IV. kötet).
- Kacsó Sándor (Szerk.): *Erdélyi Magyar Évkönyv*. Braşov-Brassó, 1937.
- Kacsó Sándor: *Virág alatt, iszap fölött. Önéletrajzi visszaemlékezések*. Bukarest, 1971.
- Kacsó Sándor: *Fogy a virág, gyűl az iszap. Önéletrajzi visszaemlékezések. II.* Bukarest, 1974.
- Karácsony Benő: *Napos oldal*. Budapest, 2003 (első kiadás: Kolozsvár, 1934).
- Kós Károly: Kalotaszegi vállalkozás. In: *Korunk*. 1971, 10, 1501-1512.
- Kovács Sándor – Molnár B. Lehel (Szerk.): *Boros György unitárius püspök naplója 1926–1941*. Kolozsvár, 2001 (Az Erdélyi Unitárius Egyház Gyűjtőlevéltárának és Nagykönyvtárának kiadványai 1).
- Kurkó Gyárfás (Szerk.): *A magyar népi közösségért. Mit kíván és miért szervezkedik a brassói magyar munkás, kisiparos, székely alkalmazott és értelmi dolgozó?* Brassó, é. n.
- Lakatos István: *Emlékeim I. Szemben az árral*. Marosvásárhely, 2006.
- Ligeti Ernő: *A páneurópai mozgalom*. Cluj-Kolozsvár, 1926. (Korunk Könyvtára).
- Ligeti Ernő: *Az idegen csillag. Ira Aldridge regényes élete*. Kolozsvár, 1932.
- Litván György (Szerk.): *Jászi Oszkár Naplója 1919-1923*. Budapest, 2001.
- Makkai Sándor: *Magunk revíziója*. Csíkszereda, 1998 (előszőr: Kolozsvár, 1931).
- Makkai Sándor: *Magyar fa sorsa*. Kolozsvár, 2003.
- „Mitschrift der Mediascher Anschlussversammlung vom 8. Januar 1919”. In: *Zeitschrift für Siebenbürgische Landeskunde* 26, 2003, 2, 194-216.
- Mikó Imre: *Az erdélyi falu és a nemzetiségi kérdés*. Csíkszereda, 1998 (előszőr: Kolozsvár, 1932).
- Mikó Imre dr.: A romániai magyarság jogi helyzete a bécsi döntés idején. In: *Kisebbségvédelem*. 1940, 5-6, 2-22.
- Móricz Zsigmond: *Erdély*. Budapest, 1983.
- Nagy Pál (Szerk.): *Németh László. Magyarok Romániában. Az útirajz és a vita*. Marosvásárhely, 2001.
- Nagy Sándor: *A regáti magyarság*. Kolozsvár-Sopron, 2000.
- Nastasă Lucian – Salat Levente (Szerk.): *Maghiarii din România și etica minoritară (1920-1940)*. Cluj, 2003.
- Németh László: Kisebbségben. In: Uő: *A minőség forradalma. Kisebbségben*. Budapest, 1992, II. kötet, 843-911.
- Népközösségi Utakon*. Jelentés a Romániai Magyar Népközösség Kolozsvári Tagozata tevékenységéről 1940 jan. 1-től aug. 1-ig. Népközösségi tájékoztató. Kolozsvár, 1940.
- Nyirő József: *Az én népem*. h. n., 1999 (előszőr: Budapest, 1935).
- Nyirő József: *Kopjafák*. h. n., é. n. (előszőr: Kolozsvár, 1933).
- Osváth Kálmán (Szerk.): *Erdélyi Lexikon*. Oradea-Nagyvárad, 1928 (Utánnymás: Marosvásárhely, 2002).

- Ozsváth Judit (Szerk.): *Erdélyi Iskola. Antológia, repertórium*. Csíkszereda, 2003.
- Paál Árpád: Emlékirat a semleges, független Székely köztársaságról. Közzéteszi Bárdi Nándor, In: *Magyar Kisebbség*. VIII, 2003, 2-3, 120-134.
- Popa, Klaus (Szerk.): *Die Rumäniendeutschen zwischen Demokratie und Diktatur. Der politische Nachlaß von Hans Otto Roth 1919-1951*. Frankfurt am Main, 2003
- Pomogáts Béla (Szerk.): *Jelszó és mítosz*. Marosvásárhely, 2003.
- Pomogáts Béla (Szerk.): *Querela Hungariae. Trianon és a magyar irodalom*. Budapest, 1996.
- Ritoók János (Szerk.): *Kettős tükör. A magyar-szász együttélés múltjából és a két világháború közötti irodalmi kapcsolatok történetéből*. Bukarest, 1979.
- Romsics Ignác (Szerk.): *Magyarok kisebbségben és szórványban*. A Magyar Miniszterelnökség Nemzeti és Kisebbségi Osztályának válogatott iratai 1919-1944. Budapest, 1995.
- Romsics Ignác (Szerk.): *Magyar történelmi szöveggyűjtemény 1914-1999*. Budapest, 2000.
- Sas Péter (Szerk.): *Kós Károly levelezése*. Budapest, 2003.
- Salamon Juliska: *Levelek Nagyváradról 1935-1944*. Bukarest, 1996.
- Sebastian, Mihail: *Jurnal 1935-1944*. Bucureşti, 2002.
- Scurtu, Ioan – Boar, Liviu (Szerk.): *Minoritățile naționale din România 1918-1925*, Bucureşti, 1995.
- Scurtu, Ioan – Dordea, Ioan (Szerk.): *Minoritățile naționale din România 1925-1931*. Bucureşti, 1996.
- Scurtu Ioan (Szerk.): *Minoritățile naționale din România 1931-1938*. Bucureşti, 1999.
- Sulyok István: *A kisebbségi kérdés szociológiai oldala*. Cluj-Kolozsvár, 1931.
- Sulyok István –Fritz László (Szerk.): *Erdélyi Magyar Évkönyv 1918–1929*. I. Kolozsvár, 1930.
- Szabó Dezső: *Új magyar ideológia felé*. Budapest, 2002 (előszőr: 1923).
- Szekernyés János: Jakabffy Elemér és a MADOSZ. In: *Korunk*. 40, 1981, 10, 791-793.
- Szentimrei Jenő: A kisebbségi magyarság elhibázott útja Erdélyben. In: *Új Magyar Föld*. 1930, 3, 34-42.
- Szenkovits Sándor: *Nem kapitulálni! Ellenállni! Hozzászólás a Magyar Népközösség kérdéséhez*. Cluj, 1939.
- Tavaszy Sándor: *Az ethika mai kérdései*. Cluj, 1939 (Dolgozatok a református theologiai tudomány köréből 16).
- „Tíz éves Magyar Párt – tíz éves árulás”. „Falvak Népe” kiadása. h. n., é. n.
- Wagner, Ernst (Szerk.): *Quellen zur Geschichte der Siebenbürger Sachsen 1191-1975*. Köln, Wien, 1981.
- Wass Albert: *Farkasverem*. Pomáz, 2002 (első kiadás: Kolozsvár, 1934).
- Záhony Éva (Szerk.): *Hitel*. Kolozsvár 1935-1944. 1-2. köt. Budapest, 1991.
- Zeidler Miklós (Szerk.): *Trianon*. Budapest, 2003.

Szakirodalom

Monográfiák:

- Ammende, Ewald (Szerk.): *Die Nationalitäten in den Staaten Europas. Sammlung von Lageberichten*. Wien-Leipzig, 1931.
- Anderson, Benedict: *Die Erfindung der Nation. Zur Karriere eines folgenreichen Konzepts*. Frankfurt, New York, 1995.
- Angyal Béla: *Érdekvédelem és önszerveződés*. Galánta – Dunaszerdahely, 2002.
- Balázs Sándor: *Lugosi üzenet. A Magyar Kisebbség folyóirat monográfiája*. h. n., 1995.
- Balázs Sándor: *Mikó Imre. Élet- és pályakép*. Kolozsvár, 2003.
- Balázs Sándor: *Szociológia és nemzetiségi önismeret. (A Gusti-iskola és a romániai magyar szociográfiája)*. Kritikai tanulmány. Bukarest, 1979.
- Balázs Sándor: *Onisifor Ghibu – álarc nélkül*. Kolozsvár, 2005.
- Balogh Edgár (Szerk.): *Romániai Magyar Irodalmi Lexikon. Szépirodalom, közírás, tudományos irodalom, művelődés. I.-IV. köt.* Bukarest-Kolozsvár, 1981-2002.

- Balogh Júlia: *Az erdélyi hatalomváltás és a magyar közoktatás 1918-1928*. Budapest, 1996.
- Balogh László: *Románia története*. Budapest, 2001.
- Bamberger-Stemann, Sabine: *Der Europäische Nationalitätenkongreß 1925 bis 1938. Nationale Minderheiten zwischen Lobbyistentum und Großmachtinteressen*. Marburg, 2000 (= Materialien und Studien zur Ostmitteleuropaforschung 7).
- Bărbulescu, Mihai – Deletant, Dennis – Hitchins, Keith – Papacostea, Şerban – Teodor, Pompiliu: *Istoria României. Ediție revăzută și adăugită*. Bucureşti, 2003.
- Bárdi Nándor: *Tény és való. A budapesti kormányzatok és a határon túli magyarság kapcsolattörténete*. Problémakatalógus. Pozsony, 2004.
- Bárdi Nándor: *Paál Árpád kéziratgyűjteménye. (Székelyudvarhely, Haáz Rezső Múzeum) Katalógus*. Szeged, 1992 (= Acta Universitatis Szegediensis de Attila József nominatae. Acta Bibliothecaria, tomus XII, fasciculus 2).
- Beer, Klaus P.: *Zur Entwicklung des Parteien- und Parlamentssystems in Rumänien 1928-1933. Die Zeit der national-bäuerlichen Regierungen*. 1-2. kötet, FfM, Bern, 1983.
- Bíró Sándor: *Kisebbségben és többségben. Románok és magyarok 1867-1940*. Csíkszereda, 2002.
- Blaschke, Olaf – Mattioli, Aram (Hgg.): *Katholischer Antisemitismus im 19. Jahrhundert. Ursachen und Traditionen im internationalen Vergleich*. Zürich, 2000.
- Blaschke, Olaf: *Katholizismus und Antisemitismus im Deutschen Kaiserreich*. Göttingen, 1997.
- Borbándi Gyula: *A magyar népi mozgalom. A harmadik reformnemzedék*. Budapest, 1989.
- Borsi-Kálmán Béla: *Öt nemzedék és ami előtte következik... A temesvári levéltár-pör 1919-1920*. Budapest, 2006.
- Böhm, Johann: *Die Deutschen in Rumänien und die Weimarer Republik*. Ippesheim, 1993.
- Böhm, Johann: *Die Deutschen in Rumänien und das Dritte Reich 1933-1940*. Frankfurt am Main, 1999.
- Boia, Lucian: *Geschichte und Mythos. Über die Gegenwart des Vergangenen in der rumänischen Gesellschaft*. Köln, Weimar, Wien, 2003 (= *Studia Transylvanica* 30).
- Boshammer, Susanne: *Gruppen, Rechte, Gerechtigkeit. Die moralische Begründung der Rechte von Minderheiten*. Berlin, 2003.
- Braham, Randolph L.: *A népiértés politikája. A holocaust Magyarországon*. Budapest, 1997.
- Breuer, Stefan: *Grundpositionen der deutschen Rechte 1871-1945*. Tübingen, 1999.
- Bruh, Rüdiger vom – Müller, Rainer A. (Szerk.): *Historikerlexikon*. München, 1990.
- Bucur, Maria: *Eugenics and modernization in interwar Romania*. Pittsburg, 2002.
- Calafeteanu, Ion: *Revizionismul ungar și România*. h. n., 1995.
- Christof, Friedrich: *Befriedung im Donauraum. Der Zweite Wiener Schiedsspruch und die deutsch-ungarischen diplomatischen Beziehungen 1939-1942*. FfM, 1998.
- Csatári Dániel: *A Vásárhelyi Találkozó*. Budapest, 1967.
- Dénes Iván Zoltán: *Eltorzult magyar alkot. Bibó István vitája Németh Lászlóval és Székfű Gyulával*. Budapest, 1999.
- Diószegi László – Süle Andrea (Szerk.): *Hetven év. A romániai magyarság története 1919-1989*. Budapest 1990.
- Duden. Fremdwörterbuch. *Mannheim*, 5. 1990.
- Egry Gábor: *Az erdélyiség színeváltozása. Az Erdélyi Párt ideológiája: identitáspolitikai elemzési kísérlet (kézirat a szerző tulajdonában)*.
- Erős Vilmos: *A Székfű-Mályusz vita*. Debrecen, 2000.
- Fedinec Csilla: *A kárpátaljai magyarság történeti kronológiája 1918-1944*. Galánta-Dunaszerdahely 2002.
- Fischer, Holger: *Oszkár Jászi und Mihály Károlyi. Ein Beitrag zur Nationalitätenpolitik der bürgerlich-demokratischen Opposition in Ungarn von 1900 bis 1918 und ihre Verwirklichung in der bürgerlich-demokratischen Regierung von 1918 bis 1919*. München, 1979 (= *Studia Hungarica* 17).
- Fischer, Holger (unter Mitarbeit von Konrad Gündisch): *Eine kleine Geschichte Ungarns*. FfM, 1999.

- Fleisz János: *Az erdélyi magyar sajtó története (1890-1940)*. h. n., 2005.
- Francis, Emerich: *Ethnos und Demos. Soziologische Beiträge zur Volkstheorie*. Berlin, 1962.
- Fráter Olivér: *Erdélyi magyar helyzetkép 1916-1919-ben*. H. n. 2003.
- Gellner, Ernest: *Nationalismus. Kultur und Macht*. Berlin, 1999.
- Gellner, Ernest: *Nationalismus und Moderne*. Hamburg, 1995.
- Gellner, Ernest: *Nationalismus in Osteuropa*. Wien, 1996.
- Gergely András (Szerk.): *Magyarország története a 19. században*. Budapest, 2003.
- Gergely Jenő: *A politikai katolicizmus Magyarországon (1890-1950)*. Budapest, 1977.
- Gergely Jenő: Prohászka Ottokár. „A napbaöltözött ember”. Budapest, 1994.
- Gerlach, Christian – Aly, Götz: *Das letzte Kapitel. Der Mord an den ungarischen Juden 1944-1945*. FfM, 2004.
- Glass, Hildrun: *Zerbrochene Nachbarschaft. Das deutsch-jüdische Verhältnis in Rumänien (1918-1938)*. München, 1996 (= *Südosteuropäische Arbeiten* 98).
- Gombos Gyula: *Szabó Dezső*. Budapest, 1989.
- Gündisch, Konrad: *Siebenbürgen und die Siebenbürger Sachsen*. München, 1998 (= *Stiftung Ostdeutscher Kultur* 8). München, 1998.
- Gyáni Gábor – Kövér György: *Magyarország társadalomtörténete a reformkortól a második világháborúig*. Budapest, 2003.
- Gyémánt, Ladislau: *Evreii din Transilvania. Destin istoric. The Jews of Transylvania. A historical destiny*. Cluj-Napoca, 2004.
- Gyimesy Jenő Balázs (Szerk.): *Erdély a mienk! Erdélyi emlékkönyv*. Kolozsvár, 1940.
- György Béla: *A romániai Országos Magyar Párt története (1922-1938)*. Kézirat.
- Gyurgyák János: *A zsidókérdés Magyarországon*. Budapest, 2001.
- Hanák Péter: *Jászi Oszkár dunai patriotizmusa*. Budapest, 1985.
- Hatschikjan, Magarditsch – Troebst, Stefan (Hgg.): *Südosteuropa. Gesellschaft, Politik, Wirtschaft, Kultur. Ein Handbuch*. München, 1999.
- Hausleitner, Mariana: *Die Rumänisierung der Bukowina. Die Durchsetzung des nationalstaatlichen Anspruchs Großrumäniens 1918-1944*. München, 2001 (= *Südosteuropäische Arbeiten* 111).
- Heckmann, Friedrich: *Ethnische Minderheiten, Volk und Nation. Soziologie interethnischer Beziehungen*. Stuttgart, 1992.
- Heinen, Armin: *Die Legion „Erzengel Michael“ in Rumänien. Soziale Bewegung und politische Organisation*. München, 1986 (= *Südosteuropäische Arbeiten* 83).
- Hildebrand, Klaus: *Das vergangene Reich. Deutsche Außenpolitik von Bismarck bis Hitler*. Stuttgart, 1996.
- Hillgruber, Andreas: *Hitler, König Carol und Marschall Antonescu. Die deutsch-rumänischen Beziehungen 1938-1944*. Wiesbaden, 1954 (= *Veröffentlichungen des Instituts für Europäische Geschichte* 5).
- Hitchins, Keith: *Rumania 1866-1947*. Oxford, 1994.
- Huber András: *Százarcú nagyhatalom. Lapok az erdélyi magyar időszaki sajtó történetéből*. Csíkszereda, 1997.
- Iancu, Carol: *Evreii din România de la emancipare la marginalizare 1919-1938*. București, 2000.
- Illyés, Elemér: *Nationale Minderheiten in Rumänien. Siebenbürgen im Wandel*. Wien, 1981 (= *Ethnos* 23).
- Jakabffy Elemér – Páll György: *A bánáti magyarság húsz éve Romániában 1918-1938*. Budapest, 1939.
- Juhász Gyula: *Hungarian foreign policy 1919-1945*. Budapest, 1979.
- Juhász Gyula: *Uralkodó eszmék Magyarországon 1939-1944*. Budapest, 1983.
- K. Lengyel Zsolt: *Auf der Suche nach dem Kompromiß. Ursprünge und Gestalten des frühen Transsilvanismus 1918-1928*. München, 1993 (= *Studia Hungarica* 41).
- Kann, Robert A.: *Das Nationalitätenproblem der Habsburgermonarchie*. I. kötet. Graz-Köln, 1964.

- Kántor Zoltán (Szerk.): *Nacionalizmuselméletek. (Szöveggyűjtemény)*. Budapest, 2004 (= *Rejtjel Politológia Könyvek 21*).
- Kántor Zoltán – Majtényi Balázs (Szerk.): *Szöveggyűjtemény a nemzeti kisebbségekről*. Budapest, 2005 (= *Rejtjel Politológia Könyvek 23*).
- Kershaw, Ian: *Der Hitler-Mythos. Führerkult und Volksmeinung*. München, 2002.
- Klimó, Árpád von: *Nation, Konfession, Geschichte*. München, 2003 (= *Südosteuropäische Arbeiten*, 117).
- Kolar, Othmar: *Rumänien und seine nationalen Minderheiten 1918 bis heute*. Wien, Köln, Weimar, 1997.
- A kolozsvári *Vasárnap és Vasárnapi Újság 1921-1925. Antológia*. Válogatta, bevezetőkkkel, jegyzetekkel és mutatókkal ellátta Szabó Zsolt. Kolozsvár, 2006.
- Koppándi Sándor (Szerk.): *Naționalitatea maghiară din România*. București, 1981.
- Kovács-Bertrand, Anikó: *Der ungarische Revisionismus nach dem Ersten Weltkrieg. Der publizistische Kampf gegen den Friedensvertrag von Trianon (1918-1931)*. München, 1997 (= *Südosteuropäische Arbeiten* 99).
- Kovács M. Mária: *Liberalizmus, radikalizmus, antiszemitizmus. A magyar orvosi, ügyvédi és mérnöki kar politikája 1867 és 1945 között*. H.n. 2001.
- L. Balogh Béni: *A magyar-román kapcsolatok 1939-1940-ben és a második bécsi döntés*. Csíkszereda, 2002.
- Langewiesche, Dieter: *Nation, Nationalismus, Nationalstaat in Deutschland und Europa*. München, 2000.
- Leuștean, Lucian: *România și Ungaria în cadrul „Noii Europe” (1920-1923)*. Iasi, 2003.
- Ligeti Ernő: *Súly alatt a pálma. Egy nemzedék szellemi élete*. Kolozsvár, 1941 (Reprint: Csíkszereda, 2004).
- Litván György: *Jászi Oszkár*. Budapest, 2003.
- Livezeanu, Irina: *Cultural politics in Greater Romania. Regionalism, Nation Building & Ethnic Struggle 1918-1930*. Ithaca, London, 1995.
- Löwy Dániel: *A téglagyártól a tehervonatig. Kolozsvár zsidó lakosságának története*. Kolozsvár, 1998 („második, jelentősen bővített és átdolgozott kiadás” új címmel: *A Kálváriától a tragédiáig. Kolozsvár zsidó lakosságának története*. Kolozsvár, 2005).
- Luther, Tammo: *Volkstumspolitik des Deutschen Reiches. Die Auslandsdeutschen im Spannungsfeld zwischen Traditionalisten und Nationalsozialisten*. Stuttgart, 2004 (= *Historische Mitteilungen im Auftrag der Ranke Gesellschaft* 55).
- Macartney, C. A.: *Hungary and her successors. The Treaty of Trianon and its consequences 1919-1937*. London – New York – Toronto, 1937.
- Maner, Hans-Christian: *Parlamentarismus in Rumänien (1930-1940). Demokratie im autoritären Umfeld*. München, 1997 (= *Südosteuropäische Arbeiten* 101).
- Mikó Imre: *Akik előttem jártak*. Bukarest, 1977.
- Mikó Imre: *Huszonkét év. Az erdélyi magyarság politikai története 1918 dec. 1-től 1940 aug. 30-ig*. Reprint: h. n., é. n (első kiadás: Budapest, 1941).
- Mitu, Sorin: *Die ethnische Identität der Siebenbürger Rumänen. Eine Entstehungsgeschichte im historischen Raum*. Köln, Weimar, Wien, 2003 (= *Studia Transylvanica* 29).
- Molnár, Miklós: *Geschichte Ungarns*. Hamburg, 1999.
- Moșu, Iancu: *Istoria românilor. Atlas școlar*. București, 2001.
- Nagy György: *Eszmék, intézmények, ideológiák Erdélyben. Tanulmányok (1973-1998)*. Kolozsvár, 1999.
- Nagy Lajos: *A kisebbségek alkotmányjogi helyzete Nagyromániában*. Kolozsvár, 1944 (Reprint: Székelyudvarhely, 1994).
- Neagu, Cosma: *Dictatul de la Viena (30. aug. 1940) consecința a crimei organizate statale de către Ungaria și a colaboraționismului unor unguri din România*. h. n., 1996.
- Neumann, Franz: *Behemoth. Struktur und Praxis des Nationalsozialismus 1933-1944*. Frankfurt am Main, 1993.
- Niederhauser Emil: *Nemzetek születése Kelet-Európában*. Budapest, 1976.

- Nordblom, Pia: *Für Glaube und Volkstum. Die katholische Wochenzeitung 'Der Deutsche in Polen' (1934-1939) in der Auseinandersetzung mit dem Nationalsozialismus*. Paderborn, 2000 (= *Veröffentlichungen der Kommission für Zeitgeschichte* 87).
- Nolte, Ernst: *Die faschistischen Bewegungen. Die Krise des liberalen Systems und die Entwicklung der Faschismen*. München, 1966.
- Oberkrome, Willi: *Völksgeschichte. Methodische Innovation und völkische Ideologisierung in der deutschen Geschichtswissenschaft 1918-1945*. Göttingen, 1993 (= *Kritische Studien zur Geschichtswissenschaft* 101).
- Oláh Sándor: *A magyar állam integrációs kísérletei és megvalósításuk 1940 őszétől 1944 nyaráig a székelyföldi Csík és Udvarhely vármegyékben*. Kézirat, 2002, TLA K 3015/2003.
- Oldson, William O.: *A Providential Antisemitism. Nationalism and policy in Nineteenth Century Romania*. Philadelphia, 1991.
- Pană, Virgil: *Minoritățile etnice din Transilvania între 1918 și 1940. Drepturi și privilegii*. h. n., 1996.
- Pană, Virgil: *Minoritari și majoritari în România interbelică. Studiu de caz asupra fostelor județe Mureș și Târnava Mare*. Târgu-Mureș, 2005.
- Palotás Emil: *Kelet-Európa története a 20. század első felében*. Budapest, 2003.
- Pelle János: *A gyűlölet vetése. A zsidótörvények és a magyar közvélemény (1938-1944)*. Budapest 2001.
- Pomogáts Béla: *A transzilvánizmus. Az Erdélyi Helikon ideológiája*. Budapest, 1983.
- Pop, Ioan-Aurel: *Istoria, adevărul și miturile. Note de lectură*. București, 2002.
- Prinz, Friedrich (Szerk.), *Böhmen und Mähren*. Berlin, 2002 (Deutsche Geschichte im Osten Europas 2).
- Pritz Pál: *Magyar diplomácia a két háború között*. Tanulmányok, Budapest, 1995.
- Pritz Pál: *Magyarország külpolitikája Gömbös Gyula miniszterelnöksége idején 1932-1936*. Budapest, 1986.
- Puschner, Uwe: *Die völkische Bewegung im wilhelminischen Kaiserreich. Sprache – Rasse – Religion*. Darmstadt, 2001.
- Puschner, Uwe – Schmitz, Walter – Ulbricht, Justus H. (Szerk.): *Handbuch zur 'Völkischen Bewegung' 1871-1918*. München, 1996.
- Puttkamer, Joachim von: *Schulalltag und nationale Integration in Ungarn. Slowaken, Rumänen und Siebenbürger Sachsen in der Auseinandersetzung mit der ungarischen Staatsidee 1867-1914*. München, 2003 (= *Südosteuropäische Arbeiten* 115).
- Raffay Ernő: *Erdély 1918-1919-ben*. Tanulmányok. H. n., 1987.
- Révész, László: *Minderheitenschicksal in den Nachfolgestaaten der Donaumonarchie. Unter besonderer Berücksichtigung der magyarischen Minderheit*. Wien, 1990 (= *Ethnos* 37).
- Romsics Ignác: *Magyarország története a XX. században*. Budapest, ³2001.
- Romsics Ignác: *Bethlen István. Politikai életrajz*. Budapest, ²1999.
- Romsics Ignác: *Nemzet, nemzetiség és állam Kelet-Közép- és Délkelet-Európában a 19. és 20. században*. Budapest, 1998.
- Romsics Ignác: *A trianoni békeszerződés*. Budapest, 2001.
- Romsics Ignác (Szerk.): *Trianon és a magyar politikai gondolkodás 1920-1953*. Budapest, 1998.
- Rónai András: *Közép-Európa Atlasz*. Budapest, 1993.
- Roth, Harald: *Politische Strukturen und Strömungen bei den Siebenbürger Sachsen 1919-2003*. Köln, Weimar, Wien, 1993 (= *Studia Transylvanica* 22).
- Roth, Harald (Szerk.): *Studienhandbuch Östliches Europa. Bd. 1. Geschichte Ostmittel- und Südosteuropas*. Köln, Weimar, Wien, 1999.
- Roth, Harald (Szerk.): *Siebenbürgen*. Stuttgart, 2003 (KTA 330).
- Scheuermann, Martin: *Minderheitenschutz contra Konfliktverhütung? Die Minderheitenpolitik des Völkerbundes in den zwanziger Jahren*. Marburg, 2000 (= *Materialien und Studien zur Ostmitteleuropa-Forschung* 6).

- Schuller, Anger Horst: *Kontakt und Wirkung. Literarische Tendenzen in der siebenbürgischen Kulturzeitschrift „Klingsor“*. Bukarest, 1994.
- Scurtu, Ioan: *Viața politică din România 1918-1944*. București, 1982.
- Scurtu, Ioan – Buzatu, Gheorghe: *Istoria Românilor în sec. XX. (1918-1948)*. București 1999.
- Scurtu, Ioan (Szerk.): *Istoria Românilor. Vol. VIII. România întregită (1918-1940)*. București, 2003.
- Seton-Watson, Hugh: *Eastern Europe between the wars 1918-1941*. Cambridge, 1962.
- Smith, Anthony D.: *The Ethnical Revival*. Cambridge, 1981.
- Sontheimer, Kurt: *Antidemokratisches Denken in der Weimarer Republik. Die politischen Ideen des deutschen Nationalismus zwischen 1918 und 1933*. München, 1994.
- Spannenberger, Norbert: *Der Volksbund der Deutschen in Ungarn 1938-1944 unter Horthy und Hitler*. München, 2002 (= *Schriften des Bundesinstituts für Kultur und Geschichte der Deutschen im östlichen Europa* 22).
- Steininger, Rolf: *Südtirol im 20. Jahrhundert*. Innsbruck-Wien, 1997.
- Sterbling, Anton: *Eliten im Modernisierungsprozess. Ein Theoriebeitrag zur vergleichenden Strukturanalyse unter besonderer Berücksichtigung grundlagentheoretischer Probleme*. Hamburg, 1987.
- Stöver, Bernd: *Volksgemeinschaft im Dritten Reich. Die Konsensbereitschaft der Deutschen aus der Sicht sozialistischer Exilberichte*. Düsseldorf, 1993.
- Szabó Miklós: *Az újkonzervativizmus és a jobboldali radikalizmus története (1867-1918)*. Budapest, 2003.
- Szekfü Gyula: *Három nemzedék és ami utána következik*. Budapest, 1989.
- Szűcs Jenő: *Nemzet és történelem. Tanulmányok*. Budapest, 1974.
- Takács Péter: *Bánffy Miklós világa*. Budapest 2006.
- Tempfli Imre: *Sárból és napsugárból. Pakocs Károly püspöki helynökélete és kora 1892-1966*. Budapest, 2002 (= *METEM Könyvek* 36).
- Tibori Szabó Zoltán: *Teleki Béla erdélyisége*. Kolozsvár, 1993.
- Tilkovszky Loránt: *Revízió és nemzetiségpolitika Magyarországon (1938-1941)*. Budapest, 1967.
- Tóth I. Zoltán: *Az erdélyi román nacionalizmus első százada 1697-1792*. Csíkszereda, 1998.
- Turczynski, Emanuel: *Konfession und Nation. Zur Frühgeschichte der serbischen und rumänischen Nationsbildung*. Düsseldorf, 1976.
- Turda, Marius: *The Idea of National Superiority in Central-Europe 1880-1918*. Lewiston – Queenston – Lampeter, 2004.
- Turzai Mária: *A Vásárhelyi Találkozó*. Bukarest, 1977.
- Viefhaus, Erwin: *Die Minderheitenfrage und die Entstehung der Minderheitenschutzverträge auf der Pariser Friedenskonferenz 1919. Eine Studie zur Geschichte des Nationalitätenproblems im 19. und 20. Jahrhundert*, Würzburg, 1960 (= *Marburger Ostforschungen* 11).
- Vincze Gábor: *Illúziók és csalódások. Fejezetek a romániai magyarság második világháború utáni történetéből*. Csíkszereda, 1999.
- Vogt, Stefan: *Nationaler Sozialismus und Soziale Demokratie. Die sozialdemokratische Junge Rechte 1918-1945*. Bonn, 2006.
- Volovici, Leon: *Nationalist Ideology and Antisemitism. The Case of Romanian Intellectuals in the 1930's*. Oxford, 1991.
- Völkl, Erich: *Rumänien. Vom 19. Jahrhundert bis in die Gegenwart*. München, 1995.
- Wehler, Hans-Ulrich: *Nationalismus. Geschichte – Formen – Folgen*. München, 2001.
- Zeidler Miklós: *A revíziós gondolat*. Budapest, 2001.
- Zeidler Miklós: *A magyar irredenta kultusz a két világháború között*. Budapest, 2002.
- Zimmermann, Volker: *Die Sudetendeutschen im NS-Staat. Politik und Stimmung der Bevölkerung im Reichsgau Sudetenland (1938-1945)*. Essen, 1999 (= *Veröffentlichung der Deutsch-Tschechischen und Deutsch-Slowakischen Historiker-kommission* 9; *Veröffentlichung des Instituts für Kultur und Geschichte der Deutschen im östlichen Europa* 16).

Tanulmányok:

- Ablonczy Balázs: A zsidó, a mágnás és a revízió. Francia diplomaták románokról és magyarokról a két világháború között. In: *Pro Minoritate*. 2000, 2, 163-177.
- Achim, Viorel: The Romanian Population Exchange Project Elaborated by Sabin Manuilă in October 1941. In: *Annali dell'istituto storico italo-germanico in Trento/Jahrbuch des italienisch-deutschen historischen Instituts in Trient*, 27, 2001, 593-619.
- Antohi, Sorin: Cioran és a román stigma. Az identitás radikális meghatározásai. In: *Replika*. 41-42, 2000, 195-216.
- Arens, Meinolf: Anmerkungen zur Geschichte und Ethnizität der Katholiken in der Moldau zwischen dem 13. und 20. Jh.. In: Cay Lienau, Ludwig Steindorff (Szerk.): *Ethnizität, Identität und Nationalität in Südosteuropa*. München, 2000, 119-133.
- Balázs Sándor: Egy hídverési kísérlet – tanulságokkal. In: *Valóság*. 30, 1987, 2, 21-34.
- Balázs Sándor: Etnikum, kultúra, politikai opció. In: *Korunk*. 1991, 8, 970-976.
- Balázs Sándor: Jászi Oszkár és a „Revista Vremii”. In: *Századok*. 119, 1985, 5-6, 1195-1234.
- Balogh András: Ungarisch-deutsche Literaturbeziehungen in Siebenbürgen und dem Banat während der Zwischenkriegszeit. In: Hajdú Farkas-Zoltán (Szerk.): *Siebenbürgen. Magie einer Kulturlandschaft*. Klausenburg 1999, 208-223.
- Balogh Edgár: Vásárhelytől Vásárhelyig. In: *Helikon*. 2, 1991, 29, 1.
- Balogh Piroska: Transzilvanizmus: revízió vagy regionalizmus? In: Ignác Romsics (Szerk.): *Trianon és a magyar politikai gondolkodás 1920-1953*. Budapest, 1998, 156-175.
- Bán D. András: Föderációs és konföderációs tervek Kelet-Közép- és Délkelet-Európáról 1939-1947. In: Bán D. András, Diószegi László, Márer Pál, Pritz Pál, Romsics Ignác: *Integrációs törekvések Közép- és Kelet-Európában a 19-20. században*. Budapest, 1997, 115-159.
- Bárdi Nándor: A romániai Országos Magyar Párton belüli irányzatok (1922-1938). Vázlat. In: Kovács Éva – Zsinka László (Szerk.): *Közép-Európa az integráció küszöbén. I. Közép-Európa konferencia*. Budapest, 1997, 89-96.
- Bárdi Nándor: A Keleti Akció. A romániai magyar intézmények anyaországi támogatása az 1920-as években. In: *Regio*. 6, 1995, 2, 85-135 és 1995, 3, 3-29.
- Bárdi Nándor: Impériumváltás Székelyudvarhelyen 1918-1920. In: *Aetas*. 1993, 3, 76-118.
- Bárdi Nándor: Az ismeretlen vízmosság és a régi országút. Stratégiai útkeresés a romániai Országos Magyar Pártban (1923-1924). In: Bárdi Nándor – Fedinec Csilla (Szerk.): *Etnopolitika. A közösségi, magán- és nemzetközi érdekek viszonyrendszere Közép-Európában*. Budapest, 2003, 153-194.
- Bárdi Nándor: Javaslatok, modellek az erdélyi kérdés kezelésére. A magyar elképzelések 1918-1940. In: Uő (Szerk.): *Konfliktusok és kezelésük Közép-Európában. Technikák és hagyományok*. Budapest, 2000, 137-181.
- Bárdi Nándor: A romániai magyarság kisebbségpolitikai stratégiái a két világháború között. In: *Regio*. 8, 1997, 2, 32-68.
- Bárdi Nándor: A szupremácia és az önrendelkezés igénye. Javaslatok, tervek, az erdélyi kérdés rendezésére. In: *Források és stratégiák. A II. Összehasonlító magyar kisebbségtörténeti szimpózium előadásai*. Székelyudvarhely, 1997. aug. 21-22., Csíkszereda, 1999, 29-113.
- Bárdi Nándor: A kisebbségi értelmiség önképe a második világháború előtt. *Magyar Kisebbség*. 4, 1998, 3-4, 55-59.
- Bárdi Nándor – Weber Péter: Kisebbségben és többségben: Iuliu Maniu nézőpontjai. *Limes*. 11, 1998, 4, 243-276.
- Beer, Klaus Peter: Die Interdependenz von Geschichtswissenschaft und Politik in Rumänien von 1945 bis 1980. Die Historiographie über den Zeitraum von 1918-1945. In: *Jahrbücher für die Geschichte Osteuropas*. 32 (1984), 241-274.

- Beke Ibolya: A romániai magyar kisebbség szervezeteinek választási-politikai stratégiái a két világháború között. In: Egry Gábor – Feitl István (Szerk.): *A kárpát medence népeinek együttélése a 19.-20. században. Tanulmányok*. Budapest, 2005, 330-357.
- Berindei, Dan: Mehrheit und Minderheit im Nationalstaat Rumänien 1918-1945. In: Heiner Timmermann (Szerk.): *Nationalismus und Nationalbewegung 1914-1945*. Berlin, 1999, 315-326.
- Bertha Zoltán: Transzszilvanizmus és népiség. Tamási Áron társadalmi nézeteiről. In: Sipos Levente – Tóth Pál Péter (Szerk.): *A népi mozgalom és a magyar társadalom*. Budapest, 1997, 203-217.
- Bocholier, François: Iuliu Maniu nemzedéke és az impériumváltás. In: Ablonczy Balázs – Fedinec Csilla (Szerk.): *Folyamatok a változásban. A hatalomváltások társadalmi hatásai Közép-Európában a XX. században*. Budapest, 2005, 99-116.
- Bocholier, François: Az erdélyi elit a regionális identitástudat és a nemzeti érzelmek erősödése között (1867-1930). In: *Pro Minoritate*. 2004, Tavasz, 37-58. ua: Elitele transilvane, între identitatea regională și expansiunea sentimentelor naționale. In: *Altera*. 2004, 25, 118-139.
- Bogdán László: Az elkésettség környéke és következményei (Cioran-napló). In: *Látó*. 1992, 5, 8-16.
- Boia, Lucian: Romanian Historiography after 1989. In: *Österreichische Osthefte*. 44, 2002, 1-2, 499-505.
- Böckenförde, Ernst-Wolfgang: Das Ethos der modernen Demokratie und die Kirche. In: Uő: *Der deutsche Katholizismus im Jahre 1933. Kirche und demokratisches Ethos*. Freiburg, 1988, 21-38.
- Broszat, Martin: Deutschland – Ungarn – Rumänien. Entwicklung und Grundfaktoren nationalsozialistischer Hegemonial- und Bündnispolitik 1938-1941, In: *Historische Zeitschrift*. 206 (1968), 45-96.
- Călinescu, Matei: „Hogyan lehet valaki az, ami?” A román és a francia Cioran olvasva. In: *Holmi*. 11, 1999, 10, 1225-1241.
- Ciobanu, Vasile: Das Minderheitenproblem in den Programmen rumänischer Parteien während der Zwischenkriegszeit. In: Harald Roth (Szerk.): *Minderheit und Nationalstaat. Siebenbürgen seit dem Ersten Weltkrieg*. Köln, Weimar, Wien, 1995, (= *Siebenbürgisches Archiv* 31) 59-73.
- Cipăianu, George – Iancu, Gheorghe: Die Minderheiten im Rumänien der Zwischenkriegszeit und der Völkerbund. In: Sorin Mitu – Florin Gogâltan (Szerk.): *Interethnische Zivilisationsbeziehungen im siebenbürgischen Raum. Historische Studien*. Cluj, Klausenburg, Kolozsvár, 1996, 272-290.
- Cseke Péter: Paradigmaváltás egy „analógia nélküli” korban. In: *Hungarológia*. 1997, 11, 189-196.
- Cseke Péter: Keresztény erkölcs és kisebbségi ifjúságnevelés a két világháború közötti Erdélyben. In: *Hitel*. 1996, 12, 65-77.
- Csetri Elek: Összefoglalás az erdélyi magyar történettudományi kutatásokról 1990-2001. In: Táncoz Vilmos – Tökés Gyöngyvér (Szerk.): *Tizenkét év. Összefoglaló tanulmányok az erdélyi magyar tudományos kutatások 1990-2001 közötti eredményeiről*. I. Kolozsvár, 2002, 283-315.
- Csilléry Edit: Közalkalmazottak és köztisztviselők Észak-Erdélyben a második bécsi döntést követően. In: *Limes*. 2006, 2, 73-93.
- Csucsuj István: Gyárfás Elemér korának gazdaságáról. In: Csetri Elek – Egyed Ákos – Somai József (Szerk.): *Az erdélyi magyar gazdasági gondolkodás múltjából. II*. Kolozsvár, 2005, 125-163.
- Dann, Otto: Nationsbildung im neuzeitlichen Europa. In: Almut Bues – Rex Rexheuser (Szerk.): *Mittelalterliche nationes – neuzeitliche Nationen. Probleme der Nationenbildung in Europa*. Wiesbaden, 1995, 27-41.
- Demeter Béla – Venczel József: *Az Erdélyi Magyar Gazdasági Egyesület munkája a román impérium alatt*. Budapest, 1940.
- Erényi Tibor: Népiség, liberalizmus és szocializmus. In: Sipos Levente – Tóth Pál Péter (Szerk.): *A népi mozgalom és a magyar társadalom*. Budapest, 1997, 277-291.
- Evans, Robert W.: Der ungarische Nationalismus im internationalen Vergleich. In: Ulrike v. Hirschhausen – Jörn Leonhard (Szerk.): *Nationalismen in Europa. West- und Osteuropa im Vergleich*. Göttingen, 2001, 291-305.

- Gáll Ernő: Az erdélyi bölcséleti iskola és a kisebbségi etika. In: *Erdélyi Múzeum*. LIV, 1992, 1-4, 115-126.
- Gáll Ernő: Kisebbség a kisebbségben. In: *Regio*. 4, 1993, 2, 91-99.
- Glass, Hildrun: Ende der Gemeinsamkeit – Zur deutsch-jüdischen Kontroverse auf dem Europäischen Nationalitätenkongress 1933. In: *Leipziger Beiträge zur jüdischen Geschichte und Kultur II*. 2004, 259-282.
- Gidó Attila: Jogkorlátozás, kirekesztés és antiszemitizmus Kolozsváron (1918-1940). In: Randolph L. Braham (Szerk.): *Tanulmányok a holokausztról IV*. Budapest, 2006, 17-59.
- Ghitta, Maria: Interwar Anti-Semitic Ideologists in Transylvania: A Professor and a Student. In: *Transylvanian Review/Revue de Transylvanie*. 15 (2006) 3, 89-110.
- Göllner, Ralf Thomas: Theoretische Überlegungen zum Minderheitenschutz. In: Krista Zach (Szerk.): *Rumänien im Brennpunkt. Sprache und Politik. Identität und Ideologie im Wandel*. München, 1998, 121-135.
- Graf, Friedrich Wilhelm: Die Nation – von Gott ‚erfunden‘? Kritische Randnotizen zum Theologiebedarf der heutigen Nationalismusforschung. In: Gerd Krumeich – Hartmut Lehmann (Szerk.): *»Gott mit uns«. Nation, Religion und Gewalt im 19. und frühen 20. Jahrhundert*. Göttingen, 2000, 285-317.
- György Béla: Hatalom és társadalom kisebbségben. Párt és belső ellenzéke (1926-1927). In: *Regio*. 15, 2004, 4, 85-98.
- Haslinger, Peter: Loyalität in Grenzregionen. Methodische Überlegungen am Beispiel der Südslowakei nach dem Ersten Weltkrieg. In: Martin Schulze Wessel (Szerk.): *Loyalitäten in der Tschechoslowakischen Republik 1918-1938. Politische, nationale und kulturelle Zugehörigkeiten*. München, 2004 (= *Veröffentlichungen des Collegium Carolinum* 101), 45-61.
- Hausleitner, Mariana: Intervention und Gleichstellung. Rumäniens Juden und die Großmächte 1866-1923. In: *Jb. des Simon Dubnow Instituts*. 1 (2002), 475-531.
- Heckmann, Friedrich: Ethnos, Demos und Nation, oder: Woher stammt die Intoleranz des Nationalstaats gegenüber ethnischen Minderheiten? In: Gerhard Seewann (Szerk.): *Minderheitenfragen in Südosteuropa. Beiträge der Internationalen Konferenz: The Minority Question in Historical Perspective 1900-1990*. Inter- University Center. Dubrovnik, 8.-14. April 1991. München, 1992 (= *Untersuchungen zur Gegenwartskunde Südosteuropas*, 27; *Veröffentlichungen des Südostdeutschen Kulturwerks*. B sorozat, 52), 9-36.
- Heppner, Harald: Die rumänische Historiographie seit 1989. In: *Österreichische Osthefte*. 44, 2002, 1-2, 507-511.
- Horvath, Franz: Die Wahrnehmung des Nationalsozialismus durch die ungarische Minderheit Rumäniens. Die Zeitschrift „Magyar Kisebbség“. In: *ZfSL* 25 (2002), 1, 30-53.
- Horváth Sz. Ferenc: A romániai Országos Magyar Párt viszonya a jobboldali áramlatokhoz a harmincas években. In: *Magyar Kisebbség*. 8, 2003, 2-3, 368-387.
- Horváth, Franz Sz.: Die Ungarische Landespartei im politischen Leben Rumäniens 1930-1938. Selbstverständnis und politische Strategien. In: Ralph Tuchtenhagen- Christoph Gassenschmidt (Szerk.): *Ethnische und soziale Konflikte im neuzeitlichen Osteuropa. Festschrift Heinz-Dietrich Löwe z. 60. Geburtstag*. Hamburg, 2004, 247-275.
- Horváth Sz. Ferenc: Az Erdélyi Lapok ideológiája. Zsidókérdés, katolikus antiszemitizmus és nemzeti-szocializmus Erdélyben. In: *Regio*. 15, 2004, 3, 101-142.
- Horváth Sz. Ferenc: Utak, tévutak, zsákutcák. Paál Árpád két világháború közti nézeteiről. In: Ablonczy Balázs –Fedinecz Csilla (Szerk.): *Folyamatok a változásban. A hatalomváltások társadalmi hatásai Közép-Európában a XX. században*. Budapest, 2005, 117-161. (ua: *A Hét*. Új folyam. 2005. VIII. 25., IX. 8., IX. 15. IX. 29
- Horváth Sz. Ferenc: Népesoortpolitika, szociális kompenzáció és gazdasági jóvátétel. A holokauszt Észak-Erdélyben. In: *Múltunk*. 2006, 3, 102-143.

- Hösch, Edgar: Die Entstehung des Nationalstaats in Südosteuropa. In: Georg Brunner (Szerk.): *Osteuropa zwischen Nationalstaat und Integration*. Berlin, 1995, 73-91.
- Hroch, Miroslav: Das Erwachen kleiner Nationen als Problem der komparativen sozial-geschichtlichen Forschung. In: Heinrich August Winkler (Szerk.): *Nationalismus*. Königstein/Ts., 1985, 155-172.
- Uó: Die nationalen Formierungsprozesse in Mittel- und Südosteuropa. Ein Vergleich. In: *Berliner Jahrbuch für osteuropäische Geschichte*. 1995, 2, 7-17.
- Uó: Nationales Bewusstsein zwischen Nationalismustheorie und der Realität der nationalen Bewegungen. In: Eva Schmidt-Hartmann (Szerk.): *Formen des nationalen Bewusstseins im Lichte zeitgenössischer Nationalismustheorien*. München, 1994, 39-52.
- Hunyadi Attila: Romániai magyar gazdaságpolitika 1918-1940. In: *Magyar Kisebbség*. 6, 2000, 2.
- Huszar Vardy, Agnes: Trianon in Transylvanian Hungarian Literature: Sandor Remenyik's „Vegvari Poems”. In: Bela K. Kiraly, Peter Pastor, Ivan Sanders: *Total war and peacemaking. A case study on Trianon*. New York, 1982, 407-423 (= *War and Society in East-Central Europe*. Vol. 6; *East European Monographs*. CV).
- Illyés, Elemér: Der Wandel von der Staatsnation zur Nationalität im Bewusstsein der ungarischen Bevölkerung Siebenbürgens. In: Walter König (Szerk.): *Siebenbürgen zwischen den beiden Weltkriegen*. Köln, Weimar, Wien, 1994, 207-218 (= *Siebenbürgisches Archiv* 28).
- Irimia-Tuchtenhagen, Sigrid: Ideologische Aspekte im Rumänien der Zwischenkriegszeit im Spiegel der wichtigsten Kulturzeitschriften. In: *Südostforschungen*. 56 (1997), 319-340.
- Józsa András: A sóvidéki lázadás 1919 tavaszán. In: *A Maros megyei magyarság történetéből*. Marosvásárhely, 1997, 275-294.
- Kessler, Wolfgang: Die gescheiterte Integration. Die Minderheitenfrage in Ostmitteleuropa 1919-1939. In: Hans Lemberg (Szerk.): *Ostmitteleuropa zwischen den beiden Weltkriegen*. Marburg, 1997, 161-189.
- Kleinewefers, Henner: Geschichtsschreibung im Dienste nationaler Ansprüche: Das Beispiel Siebenbürgens. In: Catherine Bosshart-Pflüger, Joseph Jung, Franziska Metzger (Szerk.): *Nation und Nationalismus in Europa*. Kulturelle Konstruktion von Identitäten. Frauenfeld – Stuttgart – Wien, 2003, 301-322.
- K. Lengyel Zsolt: A regionális öntudatosságtól a nemzeti öncélúsáig – és vissza. Makkai Sándor transzszilvanizmusáról. In: *Korunk*. 1997, 8, 110-121.
- K. Lengyel, Zsolt: Grundlinien der politischen Beziehungen zwischen Deutschen und Magyaren in Rumänien der zwanziger Jahre. In: *ZfSL*. 17, 1994, 2, 172-198.
- König, Walter: Haben die Siebenbürger Sachsen und die Banater Schwaben 1918/19 bedingungslos dem Anschluss an Rumänien zugestimmt? In: *ZfSL*. 22 (1979), 1, 101-110.
- Knopp, Wolfgang: Das Abklingen des Transszilvanismus als interkulturelles Phänomen, In: *ZfSL* 16 (1993) 1, 60-67.
- Kneer, Georg: Nationalstaat, Migration und Minderheiten. Ein Beitrag zur Soziogenese von ethnischen Minoritäten. In: Armin Nassehi (Szerk.): *Nation, Ethnie, Minderheit. Beiträge zur Aktualität ethnischer Konflikte*. Georg Weber zum 65. Geburtstag. Köln 1997, 85-102.
- Lackó, Miklós: Populism in Hungary. Yesterday and today. In: Joseph Held (Ed.): *Populism in Eastern Europe*. Racism, nationalism and society. New York, 1996, 107-128.
- Lackó Miklós: Az Erdélyi Helikon és az erdélyi magyar-szász kapcsolatok a két világháború között. In: Somogyi Éva (Szerk.): *Polgárosodás Közép-Európában. Tanulmányok Hanák Péter 70. születésnapjára*. Budapest, 1991, (Társadalom- és művelődéstörténeti tanulmányok 8.) 363-371.
- Lackó Miklós: Magyar Szemle. Szekfü antifasiszta korszaka. In: Uó: *Korszellem és tudomány 1910-1945*. Budapest, 1988, 89-101.
- Lemberg, Hans: Der Weg zur Entstehung der Nationalstaaten in Ostmitteleuropa. In: Georg Brunner (Szerk.): *Osteuropa zwischen Nationalstaat und Integration*. Berlin, 1995, 45-71.

- Lemberg, Hans: Nationale Minderheiten und kulturelles Leben. Gegenseitige Befruchtung oder Abkapselung? In: Hans Lemberg (Szerk.): *Ostmitteleuropazwischen den Weltkriege*. Marburg, 1997, 313-331.
- Leuştean, Lucian: Rumänische Mehrheit und ungarische Minderheit in Siebenbürgen in den ersten Jahren der Zwischenkriegszeit. In: Flavius Solomon, Alexander Rubel, Alexandru Zub (Szerk.): *Südosteuropa im XX. Jahrhundert. Ethnostrukturen, Identitäten, Konflikte*. Iaşi – Konstanz, 2004, 98-108.
- Ligeti Ernő: Erdély zsidósága. In: *Ararát. Magyar Zsidó Évkönyv*. Budapest, 1941, 81-88.
- Lipesev Ildikó: A MADOSZ és az Ekésfront (Frontul Plugarilor) 1935-1944. In: *Történelmi Szemle*. 1982, 3, 458-482.
- Lipesev Ildikó: A román kommunista párt a nemzetiségi kérdéstről (1921-1945). In: *Tiszatáj*. 1987, 9, 79-99.
- Lipscher, Ladislav: Die parteipolitische Struktur der Minderheiten und ihre staatsrechtlichen Vorstellungen zur Lösung der nationalen Frage in der Tschechoslowakei (1918-1930). In: *Bohemia*. 22 (1981), 341-380.
- Loeber, Dietrich A.: Die Minderheitenschutzverträge – Entstehung, Inhalt und Wirkung. In: Hans Lemberg (Szerk.): *Ostmitteleuropa zwischen den beiden Weltkriegen*. Marburg, 1997, 189-201.
- Maier, Lothar: Rumänien und die europäischen Mächte (1859-1944). In: Ilina Gregori-Angelika Schaser (Szerk.): *Rumänien im Umbruch. Chancen und Probleme der europäischen Integration*. Bochum, 1993, 15-21.
- Mártonffy-Petrás, Éva: Eine Alternative zum politischen Katholizismus: Die Rezeption der Soziallehre im Kreise der katholischen Intelligenz Ungarns in den dreißiger Jahren. In: Hans-Christian Maner – Martin Schulze-Wessel (Szerk.): *Religionen im Nationalstaat zwischen den Weltkriegen 1918-1939*. Stuttgart, 2002, 199-219.
- Maner, Hans-Christian: Voraussetzungen der autoritären Monarchie in Rumänien. In: Erwin Oberländer (Szerk.): *Autoritäre Regime in Ostmittel- und Südosteuropa 1919-1944*. Paderborn, 2001, 431-470.
- Már István: A Romániai Magyar Népközösség. A romániai magyarság a királyi diktatúra időszakában. In: *Székegyföld*. 7, 2003, 8, 91-114.
- Matheus, Bernd: Sein Leben verunstalten. Émile Cioran, die Eiserne Garde und die Versuchung des Faschismus. In: *Lettre Internationales*. LI, 2000, Winter, 96-103.
- Mester Miklós: A román antirevizionista mozgalom ismertetése. In: *Magyar Kisebbség*. 1998, 3-4, 162-172.
- Miru György: Politikai eszmék a századfordulón. In: Veliky János (Szerk.), *Polgárosodás és szabadság. Magyarország a XIX. században*. Budapest, 1999, 291-304.
- Müller, Florin: Autoritäre Regime in Rumänien 1938-1944. In: Erwin Oberländer (Szerk.): *Autoritäre Regime in Ostmittel- und Südosteuropa 1919-1944*. Paderborn, 2001, 471-499.
- Nagy György: Erdély magyar szellemi élete a két háború között (1918-1940). In: Lackó Miklós (Szerk.): *Filozófia és kultúra*. Budapest, 2001, 165-197.
- Nehring, Karl: Zu den Anfängen der Südost-Forschungen. Der Briefwechsel von Fritz Valjavec mit Szekfü Gyula. In: *Südost-Forschungen*. 50, 1990, 1-30.
- Niessen, James: „Romanian Nationalism: An Ideology of Integration and Mobilization”. In: Peter Sugar (Szerk.): *Eastern European Nationalism in the Twentieth Century*. Washington, 1995, 273-305.
- Ódor László: „Jelszó és mítosz?”. Az 1937-es transzilvanista vitáról. In: *Tiszatáj*. 1973, 12, 61-68.
- Oláh Sándor: Vidékfejlesztés Csík és Udvarhely megyékben 1940 és 1944 között. In: *Székegyföld*. 2003, 7, 95-112.
- Oláh Sándor: Gyakorlati gondolkozásmód és megmerevedett etatizmus (1940-1944). In: *Korall*. 2004, 3, 98-112.
- Orosz László: Népiségkutatás a nemzeti érdekek ütközéspontjában. A két világháború közötti tudomány-politika Fritz Valjavec és Mályusz Elemér kapcsolatában. In: *Századok*. 137, 2003, 1, 43-99.

- Osgyáni Gábor: „Újra magyarok lettünk”. Gondolatok a „magyar világ” gyimesi emlékeiről. In: *Pro Minoritate*. 2003, 174-195.
- Péteri Lóránt: Bethlen István. In: Ignác Romsics (Szerk.): *Trianon és a magyar politikai gondolkodás 1920-1953*. Tanulmányok, Budapest, 1998, 31-51.
- Pók Attila: Einige Gedanken zur Geschichte und Geschichtsschreibung in Ungarn 1990-2002. In: *Österreichische Osthefte*. 44, 2002, 1-2, 315-325.
- Popély Gyula: A kisebbségi magyar pártpolitika megújulása a harmincas évek első felében. In: *Regio*. 1990, 3, 97-132.
- Puschner, Uwe: Anti-Semitism and German Voelkish Ideology. In: Hubert Cancik – Uwe Puschner: *Antisemitismus, Paganismus, Völkische Religion*. München, 2004, 55-65.
- Ránki György: Az 1939-es választások. In: *Történelmi Szemle*. 19, 1976, 4, 613-631.
- Reiter, Norbert: Sprache in nationaler Funktion. In: Klaus-Detlev Grothusen (Szerk.): *Ethnogenese und Staatsbildung in Südosteuropa*. Göttingen, 1974, 104-115.
- Révész László: Nationalitätenfrage und Wahlrecht in Ungarn 1848-1918. In: *UngarnJb*. 3, 1971, 88-123.
- Rieger, Günter: Irredentismus. In: Dieter Nohlen (Szerk.): *Lexikon der Politik*. München, 1998, 7. kötet, 291.
- Romsics Gergely: A magyar történelem völkisch ábrázolásai. Hogyan alakult a hazai szélsőjobboldal történeti diskurzusa a Horthy-korszak végén? In: *Rubicon*. 2004, 11, 69-76.
- Romsics Ignác: Magyarország helye a német Délkelet-Európa-politikában 1919-1944. In: Uő: *Helyünk és sorsunk a Duna-medencében*. Budapest, 1996, 177-234.
- Ronneberger, Franz: Integration als theoretisches Problem in der Südosteuropaforschung. In: Klaus-Detlev Grothusen (Szerk.): *Jugoslawien. Integrationsprobleme in Geschichte und Gegenwart*. Göttingen, 1984, 11-28.
- Schieder, Theodor: Typologie und Erscheinungsformen des Nationalstaats in Europa. In: Uő: *Nationalismus und Nationalstaat. Studien zum nationalen Problem im modernen Europa*. Szerk. Otto Dann – Hans-Ulrich Wehler, 1992, 65-86.
- Uő: Der Nationalstaat in Europa als historisches Phänomen. In: Uő: *Nationalismus und Nationalstaat. Studien zum nationalen Problem im modernen Europa*. Szerk. Otto Dann – Hans-Ulrich Wehler, Göttingen, 1992, 87-102.
- Schmid, Georg E.: Selbstbestimmung 1919. Anmerkungen zur historischen Dimension und Relevanz eines politischen Schlagwortes. In: Karl Bosl (Szerk.): *Versailles-St. Germain-Trianon. Umbruch in Europa vor fünfzig Jahren*. München, Wien, 1971, 127-143.
- Schödl, Günter: Minderheiten und Konfessionen. In: Valeria Heuberger – Arnold Suppan – Elisabeth Vyslonzil (Hgg.): *Brennpunkt Osteuropa. Minderheiten im Kreuzfeuer des Nationalismus*. München, 1996, 42-56.
- Schubert, Klaus: Korporatismus. In: Dieter Nohlen (Szerk.): *Lexikon der Politik*. München, 1998, 7. kötet, 334.
- Schulz, Gerhard: Nationalismus und Geistesgeschichte. Versuch einer resümierenden Betrachtung. In: Heiner Timmermann (Szerk.): *Nationalismus und Nationalbewegung in Europa 1914-1945*. Berlin, 1999, 19-37.
- Schulze, Rainer-Olaf: Föderalismus. In: Dieter Nohlen (Szerk.): *Lexikon der Politik*. München, 1998, 7. kötet, 186-188.
- Schulze Wessel, Martin: „Loyalität” als geschichtlicher Grundbegriff und Forschungskonzept: Zur Einleitung. In: Martin Schulze Wessel (Szerk.): *Loyalitäten in der Tschechoslowakischen Republik 1918-1938. Politische, nationale und kulturelle Zugehörigkeiten*. München, 2004 (= *Veröffentlichungen des Collegium Carolinum* 101), 1-22.
- Schulze Wessel, Martin: Katholik und Staatsbürger? Zur republikanischen Loyalität der Katholiken in der Ersten Tschechoslowakischen Republik. In: Uő (Szerk.): *Loyalitäten in der Tschechoslowakischen*

- Republik 1918-1938*. Politische, nationale und kulturelle Zugehörigkeiten. München, 2004 (= *Veröffentlichungen des Collegium Carolinum* 101), 179-193.
- Sebestyén Mihály: Másnap. Adalékok Bernády György 1919-1920-as pályaképéhez. In: *A Maros megyei magyarság történetéből*. Marosvásárhely, 1997, 294-340.
- Seewann, Gerhard: Ungarische und deutsche Minderheiten im Donau-Karpatenbecken 1918-1980: Ein typologischer Vergleich ihrer Entwicklung. In: Edgar Hösch – Gerhard Seewann (Szerk.): *Aspekte ethnischer Identität: Ergebnisse des Forschungsprojekts „Deutsche und Magyaren als nationale Minderheiten im Donauraum“*. München 1991.
- Seewann, Gerhard: Geschichtswissenschaft und Politik in Ungarn 1950-1980. In: *Südost-Forschungen*. 41, 1982, 261-323.
- Seres Attila: Antirevizionista kalotaszegi legények rézsút feltartott kézzel. (A kolozsvári magyar konzul jelentései az 1939. május 10-i román ünnepségről). In: *Pro Minoritate*. 2002, 2, 119-139.
- Seton-Watson, Hugh: „Intelligentsia” und Nationalismus in Osteuropa. In: *Historische Zeitung*. 195 (1962), 331-345.
- Seton-Watson, Hugh: Nationalbewusstsein als historisches Phänomen. In: *Südostforschungen*. 43 (1984), 271-281.
- Sipos Péter: A szélsőjobboldal és az agrárkérdés Magyarországon. In: Sipos Levente – Tóth Pál Péter (Szerk.): *A népi mozgalom és a magyar társadalom*. Budapest, 1997, 332-341.
- Staedel-Schneider, Andrea: Rumänien und der Völkerbund. In: Harald Roth (Szerk.): *Minderheit und Nationalstaat. Siebenbürgen seit dem Ersten Weltkrieg*. Köln, Weimar, Wien (= *Siebenbürgisches Archiv*, Bd. 31), 1995, 73-87.
- Sterbling, Anton: Bedingungen und Probleme des interethnischen Zusammenlebens im Banat. In: Uő: *Kontinuität und Wandel in Rumänien und Südosteuropa. Historisch-soziologische Analysen*. München, 1997, 49-70.
- Uő: Eliten, Modernisierung, nationale Mythen. In: Uő: *Intellektuelle, Eliten, Institutionenwandel. Untersuchungen zu Rumänien und Südosteuropa*. Hamburg, 2001, 55-75.
- Uő: Modernisierungstheoretische Ausgangspunkte und Analysezugänge. In: Uő: *Strukturfragen und Modernisierungsprobleme südosteuropäischer Gesellschaften*. Hamburg, 1993, 39-59.
- Uő: Elitenwandel in Südosteuropa: Einige Bemerkungen aus elitentheoretischer Sicht. In: Wolfgang Höpken – Holm Sundhaussen (Szerk.): *Eliten in Südosteuropa. Rolle, Kontinuitäten, Brüche in Geschichte und Gegenwart*. München, 1998 (= *Süd-osteuropa-Jahrbuch* 29), 31-39.
- Spannenberger, Norbert: Die katholische Kirche in Ungarn in ihren nationalen und gesellschaftlichen Bedeutungen 1919-1939. In: Hans Christian Maner – Martin Schulze-Wessel (Szerk.): *Religion im Nationalstaat zwischen den Weltkriegen 1918-1939*. Stuttgart, 2002, 157-175.
- Stolleis, Michael: Gemeinschaft und Volksgemeinschaft. Zur juristischen Terminologie im Nationalsozialismus. In: *Vierteljahreshefte für Zeitgeschichte*. 1972, 1, 16-38.
- Sundhaussen, Holm: Nationsbildung und Nationalismus im Donau-Balkan-Raum. In: *Forschungen zur osteuropäischen Geschichte*. 48 (1993), 233-258.
- Sundhaussen, Holm: Die „Modernisierung” der Balkanländer in vorsozialistischer Zeit: Ein Missverständnis und seine Folgen. In: Iliana Gregori – Angelika Schaser (Szerk.): *Rumänien im Umbruch. Chancen und Probleme der europäischen Integration*. Bochum, 1993, 23-34.
- Szász, Zoltán: Die Ziele und Möglichkeiten der ungarischen Regierungen in der Nationalitätenpolitik im 19. Jahrhundert. In: Ferenc Glatz – Ralph Melville (Szerk.): *Gesellschaft, Politik und Verwaltung in der Habsburgermonarchie 1830-1918*. Stuttgart, 1987, 327-341.
- Szász, Zoltán: Vom Staatsvolk zur Minderheit – die Ungarn in Siebenbürgen während der Zwischenkriegszeit. In: Harald Roth (Szerk.): *Minderheit und Nationalstaat Siebenbürgen seit dem Ersten Weltkrieg*. Köln, Weimar, Wien, 1995 (= *Siebenbürgisches Archiv Bd. 31*), 87-99.

- Szász, Zoltán: Bevölkerung, Wirtschaft und Kultur im Zeitalter des Kapitalismus. In: Béla Köpeczi (Szerk.): *Kurze Geschichte Siebenbürgens*. Budapest, 1990, 551-589.
- Széchenyi Ágnes: A „népiek” viszonya a harmincas-egyvenes évek politikai, társadalmi elitjéhez. In: Sipos Levente - Tóth Pál Péter (Szerk.): *A népi mozgalom és a magyar társadalom*. Budapest, 1997, 305-314.
- Szőke Domonkos: A Magyar Szemle és az erdélyi kérdés. In uő: *Nemzet, középosztály, reform. Tanulmányok*. Debrecen, 1994, 161-173.
- Thamer, Hans-Ulrich: Nation als Volksgemeinschaft. Völkische Vorstellungen, Nationalsozialismus und Gemeinschaftsideologie. In: Jörg-Dieter Gauger – Klaus Weigelt (Szerk.), *Soziales Denken in Deutschland zwischen Tradition und Innovation*. Bonn, 1990, 112-128.
- Tófik, Iszlámov: Erdély a szovjet külpolitikában a második világháború alatt. In: *Múltunk*. 39, 1994, 1217-1250.
- Trencsényi Balázs: A történelem réműlete. Eszmetörténeti vázlat a két világháború közötti kelet-európai nemzetkarakterológiai vitákról. In: Dénes Iván Zoltán (Szerk.): *A szabadság értelme – az értelem szabadsága. Filozófiai és eszmetörténeti tanulmányok*. H.n., 2004, 299-323.
- Trencsényi Balázs: A békecsinálás művészete, a nemzetállamiság és a kelet-európai föderációs elképzelések. In: Dénes Iván Zoltán (Szerk.): *A szabadság kis körei. Tanulmányok Bibó István életművéről*. Budapest, 1999, 105-121.
- Treptow, Kurt: Populism and twentieth century Romanian politics. In: Joseph Held (Szerk.): *Populism in Eastern Europe. Racism, nationalism and society*. New York, 1996, 197-218.
- Troebst, Stefan: Nationalismus und Gewalt im Osteuropa der Zwischenkriegszeit. Terroristische Separatismen im Vergleich. In: *Berliner Jb. für osteuropäische Geschichte*. 1996, 1, 273-315.
- Tóth István: A népi mozgalom a politikai palettán. In: Sipos Levente - Tóth Pál Péter (Szerk.): *A népi mozgalom és a magyar társadalom*. Budapest, 1997, 292-304.
- Totok, William: Die Generation von Mircea Eliade im Bann des rumänischen Faschismus. In: *Halbjahresschrift für südosteuropäische Geschichte, Literatur und Politik*. 7, 1995, 1, 42-55.
- Uschakow, Alexander: Verfassungen und Minderheitenrecht. In: Hans Lemberg (Szerk.): *Ostmitteleuropa zwischen den beiden Weltkriegen*. Marburg, 1997, 201-223.
- Vallasek Júlia: „Hinni és hihetni egymásban” (Hitel). In: Uő: *Sajtótörténeti esszék*. Kolozsvár, 2004.
- Varga Árpád: Az erdélyi magyarság asszimilációs mérlege a XX. sz. folyamán. In: *Regio*. 2002, 1, 171-205.
- Vincze Gábor: A kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem felszámolása 1919-ben. In: *Pro Minoritate*. 2004 (Nyár), 130-156.
- Vonyó József: Utószó. In: Gömbös Gyula: *Válogatott politikai beszédek és írások*. Budapest, 2004, 701-755.
- Werner, Arnold (= Weingärtner, A.): Rumänische Volksgruppenpolitik von den Weissenburger Beschlüssen bis zur Gegenwart. In: *Monatshefte für Auswärtige Politik*. 1938 (5), 1067-1075.
- Zach, Cornelius: Der Völkerbund und der Minderheitenschutz in Rumänien 1920-1939. In: *Siebenbürgische Semesterblätter* 5, 1991, 41-50.

Rövidítések

ASB: Arhivele Statului București
ASCJ: Arhivele Statului Cluj
BMH: Bánffy Miklós Hagyaték
BGyH: Bethlen György Hagyaték
Dir. Gen.: Direcția Generală
FfM: Frankfurt am Main
GyÉFKL: Gyulafehérvári Érseki és Főkáptalani Levéltár
HZ: Historische Zeitschrift
IB: Intézöbizottság
JLH: Jordáky Lajos Hagyaték
MADOSZ: Magyar Dolgozók Országos Szövetsége
MOL: Magyar Országos Levéltár
NSDAP: Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei
OMP: Országos Magyar Párt
OSZK: Országos Széchényi Könyvtár
PÁH HRM: Paál Árpád Hagyaték, Haáz Rezsó Múzeum
PÁN: Paál Árpád Naplója
RMIL: Romániai Magyar Irodalmi Lexikon
SOA: Südosteuropäische Arbeiten
TLA KEI: Teleki László Alapítvány, Közép-Európa Intézet
ZfSL: Zeitschrift für Siebenbürgische Landeskunde

